

Regioonide Komitee arvamus „Euroopa teadusruum: uued perspektiivid”

(2007/C 305/06)

REGIOONIDE KOMITEE

- rõhutab, et Euroopa teadusruumi loomise protsessi tuleb tõhustada, kui soovitakse saavutada eesmärk muuta Euroopa juhtivaks teadmispõhiseks ühiskonnaks ja maailma kõige dünaamilisemaks majandusruumiks. Piirkonnad annavad oma teaduspoliitika raames toetavate programmiliste, struktuuriliste ja õiguslike raamtingimuste abil olulise panuse Euroopa teadusruumi kujundamisse ja selle ellurakendamisse;
- toetab piirkondlike, riiklike ja ELi uurimisprogrammide ja -prioriteetide kooskõlastamise ideed. Subsidiaarsuse põhimõttele viidates rõhutab komitee aga liikmesriikide ning kohalike ja piirkondlike omavalitsuste vastutust teaduse ja uurimistegevuse valdkonnas ning keeldub jätkuvalt toetamast teadustegevuse tsentraliseerimist ja kavandamist Euroopa Liidu tasandil;
- peab Euroopa teadusruumi arendamisel eriti oluliseks edusamme teadlaste liikuvuse alal, k.a vajalikud õiguslikud kohandused elamislubade ja pensionide valdkonnas ning toetavad perekonnasõbralikud meetmed;
- rõhutab normide ja eeskirjade loomise vajadust, et tagada intellektuaalse omandi kaitse. Avalike teadusasutuste ja kõrgkoolide intellektuaalse omandi kohtlemise Euroopa harta väljatöötamine võib anda olulise panuse Euroopa teadusruumi väljakujundamisse ja koostöövõrgustike edendamisse;
- julgustab ülikoole ja kõrgkoole kasutama uusi võimalusi avaliku sektori asutuste ja erasektori koostöös, nt riikliku ja erasektori ühiste innovatsioonifondide raames. Üli- ja kõrgkoole tuleb senisest aktiivsemalt käsitleda ja toetada kui oma piirkonna uuendustegevuse kandjaid.

Viitedokumendid

Roheline raamat „Euroopa teadusruum: uued perspektiivid”

KOM(2007) 161 lõplik

Teatis „Teadusasutuste ja tööstuse vahelise teadmussiirde parandamine kogu Euroopas: eesmärgiks avatud innovatsioon — Lissaboni tegevuskava rakendamine”

KOM(2007) 182 lõplik

Raportöör: Nordrhein-Westfaleni liidumaa parlamendi liige Michael SCHROEREN (DE/EPP)

Poliitilised soovitusused

REGIOONIDE KOMITEE

1. kinnitab Euroopa teadusruumi loomise olulist tähtsust Euroopa majandusliku ja sotsiaalse arengu ning uuendusvõime, Lissaboni eesmärkide saavutamise, jätkusuutliku ja tasakaalustatud majanduskasvu ning Euroopa piirkondade edu ja nende kodanike elukvaliteedi parandamise jaoks;

2. toetab seisukohta, et alates 2000. aasta märtsis Lissabonis toimunud Euroopa Ülemkogu otsusest Euroopa teadusruumi loomiseks on võetud olulisi meetmeid selle teostamiseks; kõnealust protsessi tuleb siiski tõhustada, juhul kui soovitakse saavutada eesmärk muuta Euroopa juhtivaks teadmistepõhiseks ühiskonnaks ja maailma kõige dünaamilisemaks majandusruumiks;

3. tervitab seetõttu Euroopa Komisjoni algatust koostada rohelise raamatu näol hinnang teel Euroopa teadusruumini toimunud edasiminekutest, õnnestumistest ja ebaõnnestumistest alates selle loomisest 2000. aastal ning lähtuvalt uutest arengutest kirjeldada uusi ideesid;

4. peab Euroopa teadusruumi arendamisel eriti oluliseks edusamme teadlaste liikuvuse alal, k.a vajalikud õiguslikud kohandused elamislubade ja pensionide valdkonnas ning toetavad perekonnasõbralikud meetmed. Samuti võib liikmesriikide- ja piirkondadepoolne tihedam kooskõlastamine ja koostöö uurimisprogrammide valdkonnas luua sünergiaid ja seega anda Euroopa teadusruumile lisaväärtuse ning sel moel suurendada Euroopa konkurentsivõimet ülemaailmsel teadmiste turul. Teadmistiirde tugevdamine, muuhulgas innovatsiooniklastrite koostöö kaudu, on kõnealuses kontekstis tingimata vajalik. Euroopa Liidu toetusprogramme, eriti teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse 8. raamprogrammi, tuleks vastavalt laiendada ja suunata ning viimane tuleks senisest veelgi tõhusamalt siduda Euroopa struktuurifondidega;

5. rõhutab piirkondade erilist tähtsust, sest nemad annavad oma teaduspoliitika raames toetavate programmiliste, struktuuri-

liste ja õiguslike raamtingimuste abil olulise panuse Euroopa lisaväärtuse loomisse teaduse valdkonnas ning Euroopa teadusruumi kujundamisse ja selle ellurakendamisse. Euroopa Liidu õiguslikud raamtingimused tuleks kehtestada vaid valdkondades, kus need näivad Euroopa teadusruumi loomiseks paratamatutena ja kus ainult kooskõlastavatest meetmetest (ka avatud kooskõlastusmeetodi raames) jääb väheks. Komitee ei poolda endiselt sellest kaugemale ulatuvat tsentraliseeritud planeerimist Euroopa tasandil;

6. juhib tähelepanu linnade ja piirkondade olulisusele uuenduslike keskkondade arendamisel. Linnade ja piirkondade tegevusel on oluline mõju Euroopa teadusruumi loomisele seoses teadlaste liikuvusega, sest teadlaste jaoks on atraktiivsed vaid mitmekülgsed, sallivad ja uuenduslikud keskkonnad, ning teadustegevuse infrastruktuuri arendajatena. Sellega seoses on asjakohane nimetada kohalikkude uuenduspoliitikat, tehnoloogiakeskusi, äriinkubaatoreid, teadusparke ja riskikapitali;

7. on seisukohal, et üks perspektiiv, mis Euroopa teadusruumi (ERA) käsitlevas rohelises raamatus täielikult puudub, on see, et tugevdatud koostöö riigi poolt rahastatavate teadusuuringute ja teiste ühiskonna sidusrühmade vahel puudutab samuti kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi ning mitte üksnes tööstust, nagu mõnedes punktides mainitakse. Paljudes liikmesriikides vastutab kohalik ja piirkondlik tasand sotsiaalse heaolu oluliste valdkondade eest. Arenenud koostöö teadlaste ja riiklike osapoolte vahel on oluline ja vajadus „ühiskondlike uuenduste” järele on suur, eelkõige selleks, et vastata peamistele ühiskondlikele väljakutsetele ning toetades seega Lissaboni strateegia eesmärkide saavutamist;

Seoses teadlaste liikuvusega

8. toetab seisukohta, et teadlaste temaatiline, ruumiline ja institutsiooniline liikuvus on olulise tähtsusega teadmiste arendamise ja edasiandmise seisukohast ning seega peaks see saama tänapäeva CVde ja karjäärade iseenesestmõistetavaks osaks;

9. jagab arvamust, et eespool mainitud teadlaste liikuvust takistavad sageli ebapiisavad õiguslikud ja institutsioonilised raamtingimused, samuti ka halvad töötingimused ja karjääritakistused;

10. rõhutab teadlaste koolitamise olulisust Euroopa Liidu eri piirkondades, sealhulgas uutes liikmesriikides. Selline koolitamine Euroopa Liidu eri osades tagab võrdsemad võimalused ka teaduskoolitusele juurdepääsu osas, tagades nii Euroopa vaimse potentsiaali optimaalse kasutuse kogu Euroopa Liidu huvides. Nimetatud perspektiiv rõhutab ülikoolide ja teadusasutuste rahastamise tähtsust ELi ja riiklike rahastamisvahendite ning kohalike ja piirkondlike omavalitsuste meetmete abil;

11. julgustab piirkondlikke ja kohalikke omavalitsusi võtma oma vastutusalas võimalikke meetmeid liikuvuse parandamiseks kõigis valdkondades, eelkõige aga teaduse ja tööstuse vahel. Kõnealuses seoses on väga oluline ka tihe üleeuroopaline koostöö ettevõtete, kõrgkoolide ja teadusasutuste vahel, millesse kaasatakse ka kohaliku, piirkondliku ja riikliku tasandi poliitilised osapooled ja haldusasutused. Jätkuvalt tuleb suurendada naiste osakaalu teadustöö valdkonnas. Kõnealuses kontekstis on olulise tähtsusega paindlik karjääri ja tööaja kujundamine, pensioniõiguste ülekantavust reguleerivad eeskirjad, nõudlusele vastavad lapsehoiuteenused ja muud perekonnasõbralikud toetusmeetmed (nt abi elukaaslase või abikaasa karjääri alustamisel);

12. rõhutab vajadust meelitada ligi kõrgetasemelisi teadlasi väljastpoolt Euroopa Liitu ning toonitab seetõttu ELi liikuvusprogrammide (nt Marie Curie programm) olulisust ja tervitab toetusmeetmeid, mida mõnes piirkonnas on rakendatud teadlaste tagasipöördumise soodustamiseks;

13. toetab kõnealuses kontekstis põhimõtteliselt vajadust piirkondlike ja riiklike teadus- ja arendustegevuse programmide suurema avatuse järele, kuid leiab, et selle konkreetset ellurakendamist on veel tarvis selgitada;

14. rõhutab Euroopa Liidu rolli liikuvust edendavate piirkondlike ja riiklike meetmete koostööstamise edendamisel, kasutades avatud koostööstamismeetodit läbipaistvuse loomiseks ning võttes eeskujuks piirkondade parimate tavade näited;

Seoses kõrgetasemelise infrastruktuuri loomisega teadustegevuse valdkonnas

15. rõhutab oma poolehoidu vajadusele luua kaasaegne ja tõhus Euroopa infrastruktuur teadustegevuse valdkonnas, eelkõige ajakohaste virtuaalsete võrgustike ja teadmistebaasi

loomise kaudu, ning toetab seisukohta, mille kohaselt tuleb lisaks Euroopa vahendite kaasamisele mobiliseerida ka piirkondlikud, riiklikud ja erasektori vahendid. Kõnealuses kontekstis on olulise tähtsusega 3 % SKT eesmärgi saavutamine, millest kaks kolmandikku tuleks erasektorist;

16. rõhutab oma seisukohta, et Euroopa teadusruumi rahvusvahelise konkurentsivõime kindlustamiseks tuleb hoogustada olemasolevate teadusasutuste arendamist ja nende vaheliste võrgustike loomist. Euroopa struktuurifondid võivad anda olulise panuse teadustegevuse valdkonna uute infrastruktuuride rahastamisse ja rajamisse. Lisaks tuleks teha jõupingutusi, loomaks tihedamaid seoseid raamprogrammiga. Kõnealusele aspektile, st struktuurifondide rollile Euroopa teadusruumi loomisel, on rohelises raamatus seni vähe tähelepanu pööratud;

17. kutsub üles arutlema kõnealuses seoses ka Euroopa strateegiafoorumi (ESFRI) poolt esitatud Euroopa tegevuskava (roadmap) rakendamise ja rahastamise üle. Tegevuskava kujutab endast olulist teetähist Euroopa teadusruumi loomisel. Seejuures peaksid esiplaanil olema selged ja läbipaistvad otsustusprotsessid ning tiptaseme kriteerium;

18. tervitab seetõttu eri piirkondade jõupingutusi, et kõrgkoolide suurendatud autonoomia abil võimaldada erasektori aktiivsemat osalemist, ning julgustab neid kasutama uusi võimalusi avaliku sektori asutuste ja erasektori koostöös, nt riikliku ja erasektori ühiste innovatsioonifondide raames, mis võiksid olla eeskujuks ka avalike vahendite jätkusuutlikul kasutamisel ja kindlustamisel. Kõrgkoolide tuleb senisest aktiivsemalt käsitleda ja toetada kui oma piirkonna uuendustegevuse kandjaid, ning nad tuleb kaasata piirkondliku, liikmesriikide ja Euroopa Liidu tasandi vastavatesse aruteludesse;

19. nõustub seisukohaga, et tarvis on paremini koostööstada riiklikku ja erasektori ning ka ELi liikmesriikide teadus- ja arendustegevust, ning leiab, et avatud koostööstamismeetod on sobiv vahend kõnealuses valdkonnas sünergiate loomiseks;

Seoses teadusasutuste tugevdamise ja nende tiptasemesuunitlusega

20. rõhutab kõrgkoolide ja ülikooliväliste teadusasutuste olulisust alus- ja rakendusuuringute jaoks, sest nad on ühiskondliku, kultuurilise ja majandusliku arengu liikumapanev jõud oma piirkondades ja piirkondadevahelistes koostöös. Kõnealuses seoses toetab komitee uuendustegevuse kontseptsiooni ulatuslikku tõlgendamist, mis ulatuks puhtalt majanduslikust tähendusest kaugemale;

21. rõhutab, kui oluline on kõrgkoolide ja teadusasutuste piiriülene koostöö ülikooliväliste partneritega tööstuse, majanduse, halduse ja kultuuri valdkonnast ning teiste ühiskondlike rühmitustega;

22. toetab jõupingutusi virtuaalsete klastrite loomisel ning rõhutab kõnealuses seoses piirkondade jõupingutusi, edendamaks osapoolte koostööd (ka virtuaalsete) klastrite loomisel;

23. tervitab ELi tegevust kõnealuste meetmete tugevdamiseks sobivate toetusprogrammide või toetussuuniste kaudu, mis on nimetatud programmide osad (nt ELi teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse 7. raamprogrammi raames), ning julgustab jätkama vastavate programmide sihipärasest arendamisest seoses nimetatud institutsioonide ja osapoolte tihedama koostööga vajaliku kriitilise massi saavutamiseks ja rahvusvahelisel tasandil nähtavate kõrgetasemeliste klastrite rajamiseks;

24. märgib, et kuna eesmärk on saavutada kriitiline mass teadusasutuste tasandil, sõltub kriitiline mass uurimistest, teadusvaldkonnast ja osalejatest. Kõikide teadusvaldkondade ja kõikide toetuse liikide puhul ei tohiks rakendada ühtset lähenemisviisi;

25. tervitab rohelises raamatus seatud eesmärki leida sobiv tasakaal institutsioonilise ja konkurentsipõhise rahastamise vahel. Kooskõlas varem väljendatud seisukohtadega kutsub Regioonide Komitee üles jätkama arutelu sobiva tasakaalu leidmise üle institutsioonilise ja konkurentsipõhise rahastamise vahel. See, kuidas tasakaal saavutatakse, on väga oluline süsteemi dünaamikale;

26. kaldub, viidates varasematele seisukohtadele, lootma pigem teadlaste ja uurimisrühmade valikule huvitavate ja kasulike teadusvaldkondade kasuks ja vabatahtlikule (alt-üles) võrgustike loomisele kui ülaltpoolt rangelt juhitud protsessidele ja nendega kaasnevale rituaalsele koostööle;

27. rõhutab samuti vajadust tagada tiptaseme ja tiptulemuste edendamise kõrval ka iga piirkonna inimestele hea haridus ja koostöö kui individuaalse ja ühiskondliku heaolu ning piirkondade uuendusvõime alus;

Seoses teadmiste demokraatliku ja tõhusa edastamisega

28. nõustub arvamusega, et digitaalsel meedial on oluline tähtsus teadmiste ja teadussaavutuste demokraatlikul, piiriülel

ja sihtrühmadele suunatud levitamisel (ka poliitilisel nõustamisel), ning toetab teadmiste edastamist ka rahvusvahelise võrgustiku kaudu;

29. rõhutab rahvusvahelise koostöö taustal normide ja eeskirjade loomise vajadust, et tagada intellektuaalse omandi kaitse, kuna nende puudumine takistaks oluliselt usaldusväärset koostööd institutsioonilistes ja piiriülestes küsimustes (nt klastrite ja tippkeskuste puhul);

30. kinnitab oma lähenemisviisi, mille kohaselt oleks selleks tarvis edendada Euroopa ja rahvusvaheliste normide süstemaatilist arendamist ja kasutamist ning toetada parimate tavade näidete avalikustamise kaudu eelkõige teadustegevusalaste teadmiste vahetamist tööstuse ja avaliku sektori vahel. Seejuures võib avalike teadusasutuste ja kõrgkoolide intellektuaalse omandi kohtlemise Euroopa harta väljatöötamine anda olulise panuse Euroopa teadusruumi väljakujundamisse ja koostöövõrgustike edendamisse;

31. toonitab, et ka ELi suuremate koostööprojektide (nt Euroopa Tehnoloogiainstituut) puhul tuleb tagada piirkondadele ja VKÉdele kaasatus ja osalemise võimalus;

Seoses uurimisprogrammide ja -prioriteetide kooskõlastamisega

32. toetab piirkondlike ja riiklike uurimisprogrammide ja -prioriteetide kooskõlastamise ideed selles osas, mis puudutab Euroopa teadusruumi ja teadmiste turgu ning eesmärki paremini kooskõlastada riiklikud teadustegevused ja aktiivsemalt keskenduda Euroopa teadusruumi rajamise ühisele eesmärgile. Subsidiaarsuse põhimõttele viidates rõhutab komitee aga liikmesriikide ning kohalike ja piirkondlike omavalitsuste vastutust teaduse ja uurimistegevuse valdkonnas ning keeldub jätkuvalt toetamast teadustegevuse tsentraliseerimist ja kavandamist Euroopa Liidu tasandil;

33. rõhutab oma seisukohta, et Euroopa teadusruumi loomist ja ka sisuliselt kooskõlastatud teadustegevust on võimalik olulisel määral edendada, kui tagada kohalikele ja piirkondlikele omavalitsustele teadustegevuseks sobivad raamtingimused. See toimub ELi toetusprogrammide (nagu nt ELi teadusuuringute 7. raamprogramm) kaudu, kuid selleks võib kasutada ka vastavalt kooskõlastatud ja vastava suunitlusega struktuuriprogramme, mis võimaldavad sünergiaid struktuuriabi ja teadustegevuse toetamise vahel;

34. lähtub seejuures teadmisest, et mõnes piirkonnas edukalt rakendatud teadus- ja uuendustegevuse mudelit ei ole võimalik lihtsalt „kopeerida” ning teistele piirkondadele või poliitilistele asutustele üle kanda. Sellest hoolimata võivad nad vastavate struktuuriliste, ühiskondlike ja kultuuriliste tingimuste arvestamisel siiski olla eeskujuks sobivate mudelite väljatöötamisel teistes (ka ebasoodsate tingimustega) piirkondades;

35. toetab seisukohta, et ERA-Net programm riiklike uurimisprogrammide kooskõlastamiseks on ennast õigustanud ning seda tuleks edasi arendada;

36. juhib tähelepanu sellele, et piirkonnad nõustuvad ELi võrdlusuuringutega vaid juhul, kui seejuures arvestatakse vastava piirkonna spetsiifiliste arengutingimuste, -etappide ja -nõuetega. Selleks, et tagada ELi võrdlusuuringute edu piirkondades, on tarvis välja arendada näitajad ja uurimismeetodid, mis võimaldavad piirkondi realselt võrrelda ning viivad rakendatavate tulemusteni. Piirkondade kaasamine kõnealusesse arendusprotsessi on võrdlusuuringute tulevase edu seisukohalt vältimatu;

37. avaldab kahetsust, et Euroopa teadusruumi käsitlevas rohelises raamatus puudub analüüs nn sotsiaalsete platvormide kohta, mis tegelikult on innovatiivsed, püüdes sõnastada ja koostada strateegiliste teadusuuringute arengukavu, mis käsitlevad Euroopa ees seisvaid suuri väljakutseid, nagu keskkond, rahvastiku vananemine ja integratsioon. 2006. aasta detsembris avaldatud koostööd käsitleva eriprogrammi sotsiaal- ja humanitaarteaduste osas leidub siiski viide linnade sotsiaalsetele platvormi-

dele ning sotsiaalsele ühtekuuluvusele, mis on väga positiivne. Siiski on soovitatav, et komisjon jätkaks nimetatud uuenduslikku lähenemisviisi tulevaste uurimisküsimuste määratlemisel, mida ta juba praegu teeb, näiteks pidevas dialoogis teadlaste, ametiasutuste, ettevõtete ja kodanikuühiskonna vahel;

Seoses Euroopa teadusruumi avatusega maailmale

38. toetab seisukohta teaduse ja uurimistegevuse rahvusvahelise ulatuse kohta ning rõhutab vajadust ka Euroopa Liidu piiridest kaugemale ulatuva koostöö ning teadmiste ja teadlaste vahetuse järele;

39. tervitab liikmesriikide tegevust sellise rahvusvahelise koostöö tihendamiseks, luues toetavaid raamtingimusi, nagu näiteks sisserännet käsitlevate õigusaktide ajakohastamine, ning kutsub liikmesriike üles tegema tihedat koostööd kõnealuses valdkonnas;

Edasised sammud

40. tervitab Euroopa Komisjoni algatust käivitada ulatuslik avalik arutelu, millesse kaasatakse ka Regioonide Komitee. Arutelu käigus on tarvis täpsustada Euroopa teadusruumi rajamisega seonduvad prioriteetsed teemad ja meetmed ning neid edasi arendada, lähtudes seejuures teaduse valdkonnas kehtivast subsidiaarsuse põhimõttest.

Brüssel, 11. oktoober 2007

Regioonide Komitee
president
Michel DELEBARRE